

זילת
לשוויון זכויות אדם

הבטחת שקיפות בועדות חקירה ובועדות בדיקה

מאת:

**אייל לוריא-פרדס
עו"ד מור הרניק בלום
עינת עובדיה**

**נייר מדיניות מס' 5 (ב)
ישראל, מאי 2021**

תקציר

ועדות חקירה או ועדות בדיקה אלו גופים שהוקמו על מנת לבדוק, לחקור, להגיע לשורש האמת ואחר כך להביא אותה במלואה בפני הציבור. אולם בישראל של היום נוצר מצב דברים בו הציבור לרוב אינו חשוף למלוא הדיונים וההתרחשויות במהלכן של הועדות הללו, אלא מקבל לכל היותר את "השורה התחתונה", בדמות הדו"ח הסופי שמפרסמת הועדה. בכך, נפגעות זכויות אדם רבות, ביניהם זכות העיון, זכות הציבור לדעת, וכומביות הדיון.

נייר מדיניות זה מבקש להבטיח שהציבור בישראל יוכל להתרשם - בעצמו, בשקיפות מרבית ככל הניתן ובאופן בלתי אמצעי - מהדיונים ומהדרך שהובילו לקבלת החלטות בועדות חקירה ממלכתיות ובעדות בדיקה ממשלתיות. אנו מבקשים להבטיח שדיוני הועדות יתקיימו בדלתיים פתוחות, ושפרוטוקולי הועדות יפורסמו לציבור עוד בטרם פרסום הדו"ח הסופי. בכך, נוכל להאיר את עיני הציבור במתרחש בתוך חדרי הועדות, ולהבטיח את כומביות הדיון, את זכות העיון, ואת זכות הציבור לדעת.

בתוך כך, אנו מבקשים לקבוע שני שינויי חקיקה, אשר יגנו על הזכויות הללו, באופן רציף שגם ימנע את הצורך בנקיטה של הליכים משפטיים או פניות חוזרות מטעמים של עמותות, ארגונים או אנשים פרטיים:

- בחוק ועדות חקירה, תשכ"ט - 1968 ייקבע כי הועדה תידרש לפרסם את פרוטוקולי הדיונים באופן רציף, ועד לפרסום הדו"ח הסופי. הכל, אלא אם קיימת הצדקה בטחונית, מדינית, כלכלית או אישית רלוונטית שלא לעשות כן.
- בחוק הממשלה, בסעיף 8א יוסף סעיף-קטן (ו) שיקבע כי כומביות הדיון של ועדת הבדיקה ופרסום מסקנות ועדת הבדיקה הממשלתית, לרבות פרסום פרוטוקולי הדיונים שלה, יהיו בהתאם לחוק ועדות חקירה כך שהכלל יהיה כומביות הדיון וכומביות הפרוטוקולים, והחריג יהיה השארתם חסויים.

1 כללי

הצורך האינהרנטי והמהותי בהבטחתה של שקיפות מלאה בועדות חקירה ממלכתיות ובוועדות בדיקה ממשלתיות, מושרש עמוק בתוך השיח הפוליטי והמשפטי בישראל.

כבר לאחר מלחמת לבנון השנייה, עתרה זהבה גלאון (כיום נשיאת זולת, ואז חברת כנסת) לבג"ץ בעניינה של ועדת הבדיקה הממשלתית לחקירת אירועי מלחמת לבנון השנייה (הידועה בשמה כ-"ועדת וינוגרד")¹, בדרישה שהוועדה תפתח את דיוניה לסיקור תקשורתי ותפרסם את כרוטוקולי העדויות שניתנו. זאת, תוך מתן דגש לשקיפות הנדרשת והמחייבת בעת חקירה או בדיקה של אירועים בסדר גודל כזה.

הדברים היו נכונים בעבר, ונראה שבשנים האחרונות חשיבותם מתעצמת. לקראת סוף שנת 2020 עלתה האפשרות להקמת ועדת בדיקה ממשלתית, ביוזמת משרד הביטחון, כדי לבחון את אופן ההתנהלות של הדרג המדיני-ביטחוני בעניין רכישת **הצוללות** מחברת טיסנקרופ הגרמנית (תיק 3000)².

לאחר פרסום היוזמה, נשיאת מכון זולת - זהבה גלאון - פנתה ליועמ"ש בבקשה לוודא כי הדיונים בועדה יהיו בדלתיים פתוחות וכי הפרוטוקולים יפורסמו בטרם הגשת הדו"ח הסופי.³ בקשה זו נשענה על שני פסקי הדין של בית המשפט בעניין **גלאון** שהוזכרו לעיל.⁴

גם האסון המצמרר במירון שאירע בל"ג בעומר, סוף חודש אפריל 2021, הוא אסון בסדר גודל המחייב את הקמתה של ועדת חקירה ממלכתית שתבחן באופן מעמיק את שורת הכשלים והמחדלים שהביאו לאסון הנורא, ושתבדוק את אופן ההתנהלות של כלל הגורמים האחראים. הכל, באופן שקוף, גלוי ופומבי, ותוך מתן דין-וחשבון אמיתי לציבור.

לאור הדברים האמורים, אנו מבקשים להתעמק במסגרת נייר מדיניות זה בשינויי החקיקה הנדרשים כדי להבטיח **שקיפות מרבית** בועדות חקירה ממלכתיות

1 בגץ 258/07 ח"כ זהבה גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון (פורסם בנבו, 06.02.2007 (להלן: עניין גלאון 1); בג"ץ 1999/07 ח"כ זהבה גלאון נ' וועדת הבדיקה הממשלתית לבדיקת ארועי המערכה בלבנון (פורסם בנבו, 2.4.2007) (להלן: עניין גלאון 2).
2 דני זקן **פרשת הצוללות גנץ: אקים ועדת בדיקה ממשלתית לחקר רכש הצוללות (גלובס, 22.11.2020)**
3 זהבה גלאון **סטרשנוב, תתחייב שהדיונים בוועדת הצוללות יהיו גלויים לציבור** (הארץ, 29.11.2020).
4 ראו ה"ש 1.

ובועדות בדיקה ממשלתיות. כך נוכל לתת מענה חקיקתי המעגן את העקרונות שנקבעו בפסיקה, ונוכל להבטיח את כומביות הדיון, את זכות העיון ואת זכות הציבור לדעת.

(2) ועדת חקירה ממלכתית

ועדות חקירה ממלכתיות עוסקות בבחינה עובדתית של אירוע או מחדל שיש בו חשיבות ועניין ציבורי רב. באופן עקרוני, ועדות חקירה ממלכתיות היא מנגנון מנהלי מעין-שיפוטי, שפעמים רבות נועד לשכך ביקורת ציבורית ולשפר את אמון ציבור בממשלה.⁵ המנגנון המעין-שיפוטי, הקבוע בחוק וועדות חקירה, תשכ"ט-1968, הוא עצמאי יחסית מהדרג הפוליטי; הועדה מוקמת על ידי החלטה ממשלתית, או לחלופין, על בסיס תמיכה של שני שלישי מחברי הוועדה לביקורת המדינה. ההרכב של הועדה נקבע על ידי נשיא בית המשפט העליון. כמו כן, ועדת החקירה רשאית לזמן עדים ולגבות עדות בשבועה על מנת להגיע לחקר האמת בפרשה. לבסוף, היא מחויבת להציג דו"ח עם תוצאות החקירה ורשאית, לפי שיקול דעתה, להגיש גם המלצות.⁶

עד היום הוקמו 18 ועדות חקירה ממלכתיות בנושאים שונים, כאשר רק 4 מתוכן הוקמו על ידי ועדת ביקורת המדינה.⁷ כמה מועדות החקירה הוקמו כתוצאה מלחץ ציבורי משמעותי לאחר מחדל ממשלתי, כמו למשל ועדת אגרנט לחקירת מחדלי מלחמת יום הכיפורים (1973) וועדת אור לחקירת אירועי אוקטובר 2000. באופן כללי, ועדות החקירה הממשלתיות קיבלו מעמד גבוה בהשוואה לגופי חקירה ממשלתיים ופרלמנטריים אחרים לאור הסמכות הרחבה והעצמאית של הועדה לבחירת חבריה ולפרסום מסקנותיה.⁸

לפי סעיף 18(א) לחוק ועדות חקירה: "ועדת חקירה תדון בפומבי; ואולם רשאית היא לקיים דיון, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות אם שוכנעה שהדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה, על יחסי החוץ של המדינה, על ענין כלכלי חיוני של המדינה או על דרכי הפעולה החסויות של משטרת ישראל, או לשם הגנה על המוסר או על שלומו של אדם." כלומר, הכלל הוא שהדיון יהיה בדלתיים כתוחות, בעוד שבמקרים חריגים ניתן יהיה לקיים דיון בדלתיים סגורות. עם

5 הכנסת - מרכז המידע והמחקר ועדות חקירה ממלכתיות - סקירה השוואתית, עמ' 2 (28.10.2003) (להלן: ממ"מ "ועדות חקירה ממלכתיות").

6 שם, בעמ' 13.

7 המכון הישראלי לדמוקרטיה במבוכי הפוליטיקה: ועדת חקירה ממלכתית וועדת בדיקה - מה ההבדל? (01 בינואר 2000).

8 ממ"מ "ועדות חקירה ממלכתיות", ראו לעיל ה"ש 5, בעמ' 14.

זאת, בכל הנוגע לפרסום הפרוטוקולים - הדבר נתון לשיקול דעתה הבלעדי של הועדה לפי סעיף 20(ג) לחוק. כלומר, אין כלל הקובע כי הועדה נדרשת לפרסם את פרוטוקול הדיונים שלה.

3) ועדת בדיקה ממשלתית

ועדת בדיקה ממשלתית היא כלי שנקבע בחוק הממשלה בשנת 2002. במסגרת זו, נקבע בסעיף 8א לחוק הממשלה כי הממשלה, או אחד משריה, רשאית להקים במסגרת ועדת בדיקה לגבי אירוע או מחדל מסוים, ושבראש הועדה יעמוד שופט בדימוס.⁹ דבר זה עיגן בצורה מסודרת את היכולת של הממשלה לבדוק אירועים שהתרחשו בגזרתה, שקודם לכן בוצעו בכלים שונים.¹⁰ בנוסף, נקבע כי באישור הממשלה ניתן להקנות לוועדת בדיקה סמכויות של ועדת חקירה, אשר כוללות - בין היתר - אפשרות להציג המלצות לדרג המדיני בעקבות ממצאי הבדיקה.¹¹

יתרונה של ועדת הבדיקה, מבחינתה של הממשלה, הוא שהיא מאפשרת כלי לבחינה התנהלות הדרגים המדיניים והמקצועיים באירוע מסוים, אך הכל מבלי להסתכן פוליטית בביצועה של הבחינה הזו במסגרת גוף מעין-שיפוטי עצמאי, כמו ועדת חקירה ממלכתית.¹² ודוק, דבר זה בולט במיוחד עקב העובדה שחברי ועדת הבדיקה ממונים על ידי השר הרלוונטי או הממשלה ולא על ידי נשיא בית המשפט העליון, כפי שנעשה בעת הקמתה של ועדת חקירה. יש להניח שעקב כך, מאז חקיקת סעיף 8א - הוקמו בעיקר ועדות בדיקה ממשלתיות, והשימוש בועדות חקירה ממלכתיות נזנח.¹³

בפסק הדין בעניין אומ"ץ¹⁴, עמותת אומ"ץ (אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי), ביחד עם התנועה למען איכות השלטון, עתרו בדרישה שבג"ץ יורה לראש הממשלה דאז, אהוד אולמרט, להקים ועדת חקירה ממלכתית לבחינת אירועי המערכה במלחמת לבנון השנייה ב-2006 במקום ועדת הבדיקה הממשלתית שהוקמה מכוח סעיף 8א המדובר (לימים תקרא: "ועדת וינוגרד"). נקבע על ידי שופטי הרוב בפסק הדין כי ועדת בדיקה היא כלי ביקורת נוסף הנתון בידי הרשות המבצעת, ושהבחירה בין הכלים השונים נמצאת במסגרת שיקול דעתה

9 סעיף 8א לחוק הממשלה, התשס"א - 2001.

10 שמעון שטרית הרשות המבצעת: פרשנות לחוק יסוד: הממשלה, כרך ב', עמ' 751 (2018, נבו) (להלן: שטרית הממשלה).

11 שם, בעמ' 750.

12 להרחבה על המורכבות בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית ראו: ד"ר דנה בלאנדר וד"ר חן פרידברג "לא כדאי לפתח ציפיות מוועדת חקירה פרלמנטרית לפרשת הצוללות" (המכון הישראלי לדמוקרטיה, 13 בנובמבר 2020).

13 שטרית הממשלה, ראו לעיל ה"ש 10, שם.

14 בג"ץ 6728/06 עמותת "אומץ" - אזרחים למען מינהל תקין וצדק חברתי נ' ראש הממשלה (פורסם בנבו, 30.11.2006).

הממשלה.¹⁵ פסיקה זו אף חיזקה יותר את המגמה של הממשלות האחרונות שלא להקים ועדות חקירה ממלכתיות יותר, וקבעה שאין עדיפות נורמטיבית לאחת הוועדות הללו.

בניגוד לקביעת הכללים בעניין של ועדות החקירה, בעניין של ועדות הבדיקה הממשלתיות לא הוסדרו כללים בנוגע לכומביות הדיונים ופרסום הפרוטוקולים. כל שקיימת היא דרישה בסעיף 8א(ה) להגיש את תוצאות הבדיקה וההמלצות לשר. עם זאת, בפסיקה בעקבות עניין גלאון שהוזכר לעיל, נקבע כי אם לוועדת הבדיקה תהיינה סמכויות מעין-שיפוטיות, בדומה לוועדות חקירה ממלכתיות, יש להחיל את עקרון כומביות הדיון ואת נורמות חופש המידע ביחס לפרוטוקולים.¹⁶

15 שטרית הממשלה, ראו לעיל ה"ש 11, שם.

16 שם, בעמ' 761.

מיפוי הזכויות הנכגעות

1) זכות הציבור לדעת

זכות הציבור לדעת נועדה להגן על הציבור מפני הסתרת מידע מצד גורמים שלטוניים ולאפשר לאזרחים גישה למידע ממשלתי וציבורי. מהסכרות האקדמית בנושא עולים שני טעמים מרכזיים להגנה על זכות זו במשטרים דמוקרטיים:

הראשון הוא שזכות הציבור לדעת היא נגזרת של חופש הביטוי במובנו החיובי. כלומר, על מנת שאזרחי ואזרחיות המדינה יוכלו להנות מזכותם לחופש הביטוי ולנסות ולשכנע אחרים בדעותיהם, על המדינה לספק להם תשתית להשגת המידע. אם האזרחים לא מקבלים את האינפורמציה, נשללת מהם היכולת דה-פקטו להשתמש במטריית ההגנה של הזכות החוקתית לחופש הביטוי במלואה. באופן זה, הבטחתה של זכות הציבור לדעת והבטחתה של זכות הציבור לקבלת מידע, מהוות תנאי הכרחי לקיומו של משטר פוליטי-דמוקרטי תקין.¹⁷

הטעם השני הוא קנייני. כלומר, היות שהעם הוא הבעלים של השלטון, המידע בו מחזיקות רשויות המדינה שייך לציבור ונועד עבורו, והממשלה מחזיקה בו כנאמנה בלבד. אי לכך, על הממשלה להבטיח כי לציבור תהיה גישה למידע זה, ששייך לו מלכתחילה.¹⁸

במהלך המחצית השנייה של המאה העשרים, זכות הציבור לדעת הוכרה ברמה החוקתית או החוקית במדינות דמוקרטיות רבות, כמו גם באמנות בינלאומיות.¹⁹ בהשוואה שנערכה בשנת 2005 בין 54 מדינות במועצת אירופה או בעלות מעמד משקיף במועצה ב-36 מדינות היה עיגון בחוקה לזכות הציבור לדעת. במרבית האחרות הייתה הגנה פסיקתית או חוקית אחרת לזכות זו.²⁰

במדינת ישראל, בית המשפט העליון הכיר בזכות הציבור לדעת, אך לא כזכות חוקתית. כך למשל, היה בעניין שליט נ' פרס,²¹ בו בית המשפט העליון קיבל את

17 יורם רבין ורועי פלד "הזכות החוקתית לקבל מידע" ספר דליה דורנר 463, 467 (דורית ביניש, שולמית אלמוג ויעד רותם, עורכים, 2009) (להלן: רבין ופלד "הזכות החוקתית לקבל מידע").

18 ד"ר הלל סומר, דן אדר ועמית אלימן, [מסמך רקע בנושא: הזכות החוקתית לחופש המידע \(2005\)](#).

19 רבין ופלד "הזכות החוקתית לקבל מידע", ראו לעיל ה"ש 18, בעמ' 483-484.

20 שם, בעמ' 475; במאמרם של רבין ופלד מפורט כי דווקא במרבית הדמוקרטיות הותיקות הזכות לא כתובה באופן מפורש בחוקה, בעוד שבמדינות שכוננו את חוקותיהן בשלב מאוחר יחסית במאה ה-20, המודעות לחשיבות הזכות כבר הייתה ידועה ועל כן קיבלה עיגון מפורש.

21 בג"ץ 1601/90 שליט נ' פרס, פ"ד מד(3) 353, 365.

העתירה שדרשה להורות על פרסומם של הסכמים קואליציוניים שנחתמו לקראת הצבעה בכנסת על כינונה ממשלה חדשה.²² דבר זה לא השתנה גם לאחר פסק הדין בעניין **בנק המזרחי** שנתן תוקף חוקתי לחוקי היסוד, ושבעקבותיו הזכות לחופש ביטוי וחלק מנגזרותיה (כמו חופש העיתונות וחופש ההתאגדות) הוכרו כזכויות חוקתיות.²³

בשנת 1998, עם חקיקת חוק חופש המידע,²⁴ התגברה ההגנה החוקית לנגישות המידע הממשלתי והציבורי לאזרחים ולתושבים בישראל. החוק קבע באופן ברור כי "לכל אזרח ישראלי או תושב **הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית בהתאם להוראות חוק זה**". בכך ניתנה לכל אזרח האפשרות לדרוש מידע מרשויות ציבוריות גם אם הן לא קשורות אליו באופן ישיר, אלא אם מדובר במידע אשר יש בו כדי לסכן את ביטחון המדינה, לפגוע בפרטיות של אזרחים אחרים או שהשגתו כרוכה בהשקעת משאבים בלתי-סבירה.

ההסדר הקיים בעניין פומביות הדיון ופרסום הפרוטוקולים (ולמעשה – אי פרסומם) – של ועדות חקירה ממלכתיות ושל ועדות בדיקה ממשלתיות פוגע בזכות הציבור לדעת במספר אופנים. ראשית, ברירת המחדל הקיימת בחוק שאינה מחייבת את פרסום הפרוטוקולים, הן של ועדות חקירה ממלכתיות והן של ועדות בדיקה ממשלתיות, מהווה מדרום חלקלק ומסוכן לשימוש לא מידתי בסמכות שניתנת לוועדה. זו בדיוק הסיבה שנקבע בעניין **גלאון** שפומביות הפרוטוקולים תהיה הכלל, והחיסיון – החריג.²⁵

שנית, לאור העובדה שמאז חקיקתו של סעיף 8א לחוק הממשלה כמעט ולא נעשה שימוש בכלי של ועדת חקירה ממלכתית, הולך וגובר הצורך להגיע להסדר קבוע בעניינם של נהלי הפומביות של ועדות בדיקה ממשלתיות כדי להימנע ממצב של 'Forum shopping'. 'Forum shopping' הוא מצב משפטי בו צד אחד להליך מנסה לבחור את הפורום השיפוטי שייתן לו את היתרון הכי משמעותי בתיק. היתרון בפורום יכול להיות תוצאה של הסדרים חוקיים שונים בין מדינות או נטיות ידועות של מותבים שונים בין בתי משפט באותה מדינה. במצב בו ישנם קריטריונים שונים בדבר פומביות הדיון בין ועדות בדיקה ממשלתיות ובין ועדות חקירה ממלכתיות – הממשלה יכולה "לקנות" את הפורום שבו יהיה יותר

22 רבין ופלד "הזכות החוקתית לקבל מידע", ראו לעיל ה"ש 18, בעמ' 495.

23 שם, בעמ' 497; ראו שם מדוע כותבי המאמר רואים במארג החוקי והפסיקתי הקיים ככזה המאפשר הכרה בזכות הציבור לדעת כזכות חוקתית, מכוח הפסיקה או על ידי עיגון חוקתי.

24 חוק חופש המידע, התשנ"ח – 1998.

25 עניין **גלאון** 1, ראו לעיל ה"ש 1, פס' 3 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה.

נוח להסתיר מהציבור מידע מהותי, זאת בכדי להגן על שיקולים פוליטיים או אישיים. בכך, הממשלה מבצעת Forum shopping שנועד לבחור באופציה בה הפגיעה בזכות הציבור לדעת תהיה הרחבה ביותר - והשקיפות תהיה המצומצמת ביותר.

ושלישית, נוכח הרציונל של הגברת אמון הציבור הנמצא בבסיס הרצון להקים ועדות חקירה ממלכתיות או ועדות בדיקה ממשלתיות, יש חשיבות במימוש מוגבר של זכות הציבור לדעת. כפי שנאמר בעניין גלאון על ידי השופטת פרוקצ'יה: "עקרון הכומביות הוא בעל מעמד על במשפט ובמשטר הדמוקרטי בישראל. הוא נועד להבטיח זרימת מידע חופשית בעניינים שלציבור עניין בהם ונותן ערובה חיונית ליכולתם של הפרט והכלל להשפיע על מהלכי השלטון...הפתיחות והשקיפות מאפשרות ביקורת, ובד בבד מגבירות את אמון הציבור ברשויות השלטון ובגופים המבקרים את פעולתו".²⁶

(2) זכות העיון

מכוח הפסיקה הוכרו במשפט המנהלי בישראל "כללי הצדק הטבעיים" הקובעים קווים אדומים להתנהלות תקינה של רשויות המדינה, ובכך מגנים על זכויות האזרחים בהליכים השונים. בין הזכויות שהוכרו כחלק מכללי הצדק הטבעיים ניתן למנות את הזכות לעיון שהתפתחה בעקבות זכות הטיעון. זכות הטיעון, שהוכרה כחלק מכללי הצדק הטבעיים, קובעת כי לאזרח יש זכות לטעון בדבר הנוגע לו באופן אישי מול הרשות המחליטה בנושא לפני שהיא מגבשת את עמדתה הסופית. זכות העיון הוכרה כתוצאה מכך, מכיוון שעל מנת שהאזרח יוכל לממש את זכות הטיעון - נדרשת לו גישה למסמכים הרלוונטיים.²⁷

תחילה הזכות לעיון הוכרה לצורך הגנה על אינטרסים פרטיים של המבקש כחלק מזכות הטיעון. כך למשל בעניין בן²⁸ נדחתה עתירה של עיתונאי שביקש לקבל מהמשרה מידע בנוגע לשימוש בהאזנות סתר, בטענה כי לא הצביע על מקור המחייב את הרשות לעשות זאת.²⁹ עם זאת, לאורך השנים התחזקה ההגנה על זכות העיון מטעמים ציבוריים-משטריים, כדרך לחיזוק הדמוקרטיה על ידי הגברת השקיפות של המידע הציבורית, בין היתר לאור העובדה שהמידע שייך

26 עניין גלאון 2, ראו לעיל ה"ש 1, פס' 2 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה.

27 דפנה ברק-ארז משפט מינהלי, כרך ב', עמ' 565 (לשכת עורכי הדין, 2010) (להלן: ברק-ארז משפט מינהלי).

28 בג"ץ 414/89 בן נ' שר המשפטים, פ"ד מג(4) 327 (1989).

29 ברק-ארז משפט מינהלי, ראו לעיל ה"ש 27, בעמ' 580.

לציבור עצמו. בהתאם, לפי הצדקה זו, זכות העיון נתונה לאזרח גם מבלי שהוא מצביע על אינטרס אישי בעניין המדובר.³⁰

היעדר השקיפות של הפרוטוקולים בוועדות חקירה ממלכתיות ובוועדות בדיקה ממשלתיות, כמו גם אי-חובת פומביות הדיון בוועדת בדיקה ממשלתית, יוצרת פגיעה כפולה בזכות העיון. ראשית, ישנה פגיעה בזכות העיון שלנו כציבור אשר יש לו עניין בתפקוד התקין של מערכות השלטון - במיוחד כאשר אלו החליטו להקים ועדה שנועדה לבדוק את התנהלותן.

שנית, יש פגיעה נגזרת בחופש העיתונות שכן גופי התקשורת נדרשים למידע זה בכדי להציג סיקור אינפורמטיבי ראוי לאזרחי המדינה. יתרה מזו, החיסיון הממושך שניתן לקבוע לפרוטוקולים רק מעמיקים את הפגיעה ביכולת של גופי התקשורת לעיין בחומרים הללו בכדי לממש את אחריותם הציבורית.

המלצה אופרטיבית

על מנת למנוע פגיעה בזכות הציבור לדעת ובזכות העיון בעת הקמת ועדת חקירה ממלכתית או ועדת בדיקה ממשלתית, ועל מנת לבצע סטנדרטיזציה בין שני הכלים השונים הקיימים בידי הממשלה לביצוע תחקירים על אירועים ומחדלים – אנו, 'מכון זולת - לשוויון וזכויות אדם', מציעים לקדם הצעת חוק שתכלול שני שינוי חקיקה (ראו - נספח א' המצורף):

- בחוק ועדות חקירה, תשכ"ט - 1968 במקום סעיף 20(ג) הנוכחי, הקבוע כי הוועדה רשאית להחליט האם, או עד כמה, לחשוף את פרוטוקול הדיונים בה – ייקבע הסדר שיגדיר כי על הוועדה לפרסם את פרוטוקול דיוניה לכל המאוחר עד למועד פרסום הדו"ח הסופי. כל זאת, אלא אם יש הצדקה ביטחונית, מדינית, כלכלית או בקשר לפרטיותו של אדם, שמצריכים השארת חיסיון בחלקים רלוונטיים מהפרוטוקול.

- בחוק הממשלה, בסעיף 8א יוסף סעיף-קטן (ו) שיקבע כי פומביות הדיון של ועדת הבדיקה ופרסום מסקנות ועדת הבדיקה הממשלתית ופרוטוקול הדיונים שלה יהיה לפי הקבוע בסעיפים 18 ו-20 לחוק ועדות חקירה. סעיף 18 בחוק ועדות חקירה קובע כי הכלל הוא שהדיון יהיה בדלתיים פתוחות, אלא אם יש הצדקה רלוונטית לסגור את דלתי הוועדה באחד הדיונים. סעיף 20 בחוק ועדות חקירה, יכלול את השינוי שהוצג לעיל – כך שהכלל יהיה פרסום הפרוטוקולים למעט מקרים חריגים.

כך ניצור סטדנרט אחיד בין סוגי הוועדות השונות ביחס פרסום הפרוטוקולים, אשר מבטיח את זכות הציבור לדעת ואת זכות העיון; ואשר מונע שימוש לרעה של הממשלה בכלי של ועדות בדיקה ממשלתיות על מנת להתחמק מכללי הפומביות של ועדות החקירה הממלכתיות.

זולת לשוויון וזכויות-אדם הושק במאי 2020. זהו מכון ייחודי המשלב מחקר וניתוח יחד עם פעילות ברשתות החברתיות ובתקשורת הממוסדת, וממצב את עצמו כגשר בין הזירה הפוליטית לחברה האזרחית. המחקרים של זולת בוחנים את מציאות הפוליטית והציבורית, אבל העבודה שלנו מסתכמת לא רק בזה. כמכון מחקר, אנחנו נאבקים באמצעות הצגת סדר יום אלטרנטיבי, עיצוב השיח הציבורי וקידום מדיניות וחקיקה שתקדם את ערכי הדמוקרטיה וזכויות אדם. אנחנו מייצגים תפיסה רחבה של זכויות-אדם, המתייחסת אל זכויות אוניברסליות, זכויות אזרחיות פרטיות וקולקטיביות, וזכויות חברתיות - כמכלול. לגישתנו, הזכויות השונות תלויות זו בזו ומחייבות זו את זו.

[קראו עוד בעמוד 'המטרה שלנו' באתר זולת](#)

עריכה: מיכל עברון יניב

מכון זולת לשוויון וזכויות אדם

נשיאה: זהבה גלאון

מנכ"לית: עינת עובדיה

ליצירת קשר: info@zulat.org.il

לאתר זולת: zulat.org.il

לתרומות: [אתר ישראל תורמת](#)